

Enquête duurzaamheidsagenda en Transitievisie Warmte

Hoe denken de inwoners van Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel over de thema's die hier onder vallen?

Datum (6 februari 2020)

Versie 3

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Conclusie	9
Energietransitie	12
Warmtetransitie	16
Duurzame mobiliteit	23
Biodiversiteit	27
Circulaire economie	33
Klimaatbestendigheid	40
Ideeën voor een slogan	44
Voorkeur voor wijze van informeren	45

Inleiding

Waarom deze enquête?

De gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel slaan de handen ineen om in 2020 een duurzaamheidsagenda en een transitievisie warmte op te stellen. De thema's die centraal staan in de duurzaamheidsagenda zijn:

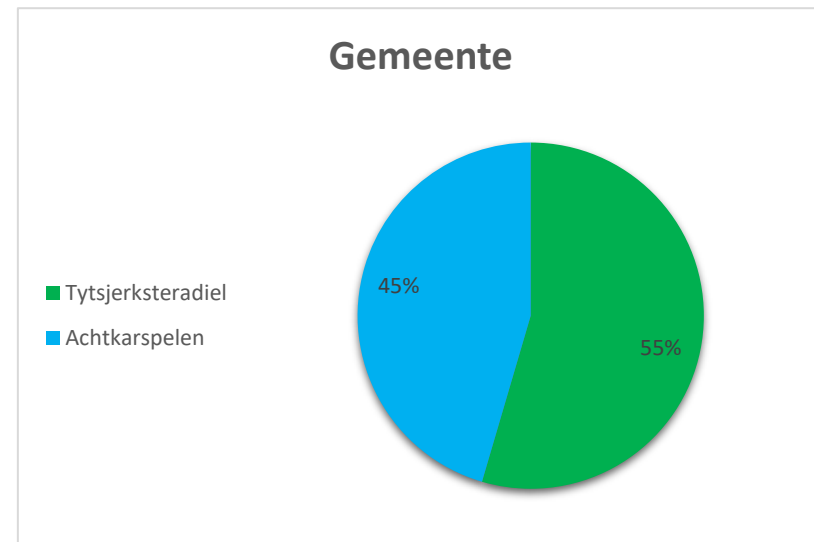
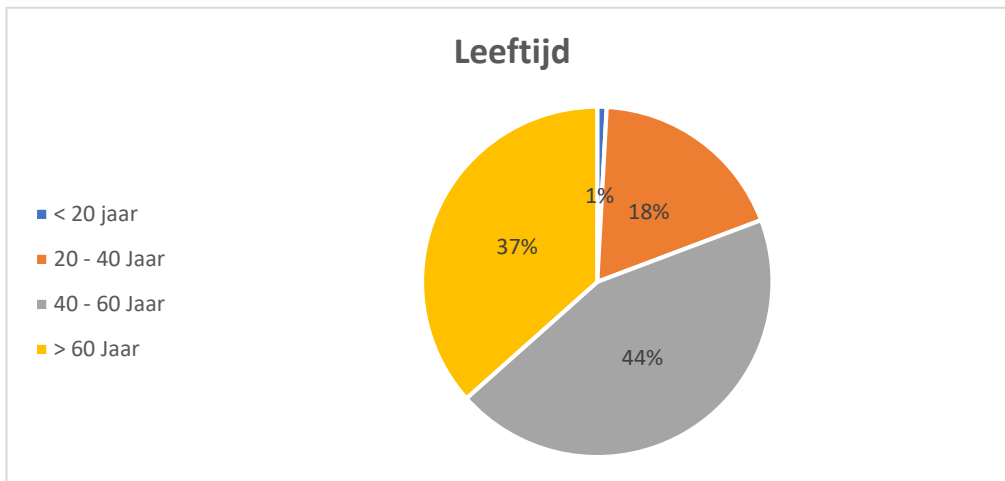
- Energietransitie
- Warmtetransitie
- Duurzame mobiliteit
- Biodiversiteit
- Circulaire Economie
- Klimaatbestendigheid

Hierbij is de input van inwoners en ondernemers ontzettend belangrijk. Om de mening van de inwoners en ondernemers over deze thema's te verzamelen is er een online enquête verspreid waarin vragen zijn gesteld rondom elk van de thema's. Op deze manier zijn inwoners en ondernemers meegenomen in het nadenken over de toekomst als het gaat om duurzaamheid in de gemeenten.

Wie zijn de respondenten?

In totaal zijn er ruim **460** inwoners van Achtkarspelen als Tytsjerksteradiel die gereageerd hebben op de vragenlijst. Van de respondenten woont 45% in Achtkarspelen en 55% is inwoner van Tytsjerksteradiel.

80% van de respondenten geeft aan ouder dan 40 jaar te zijn.

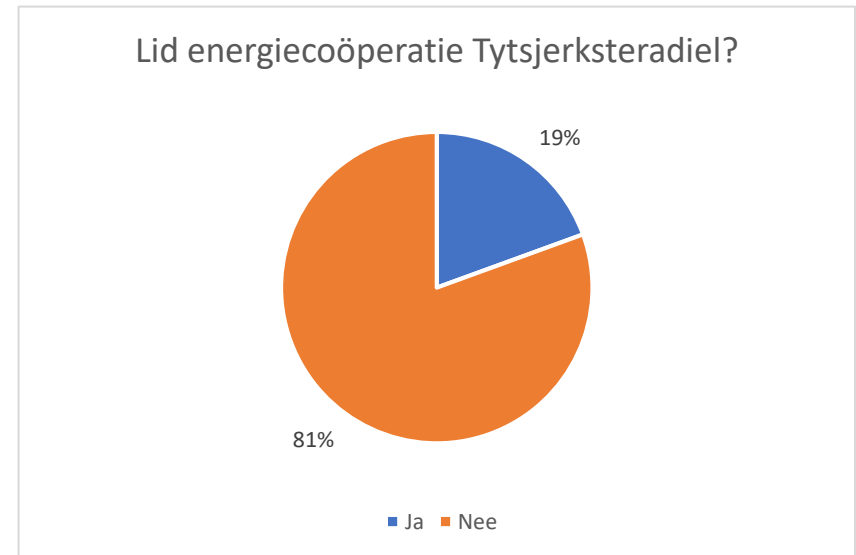
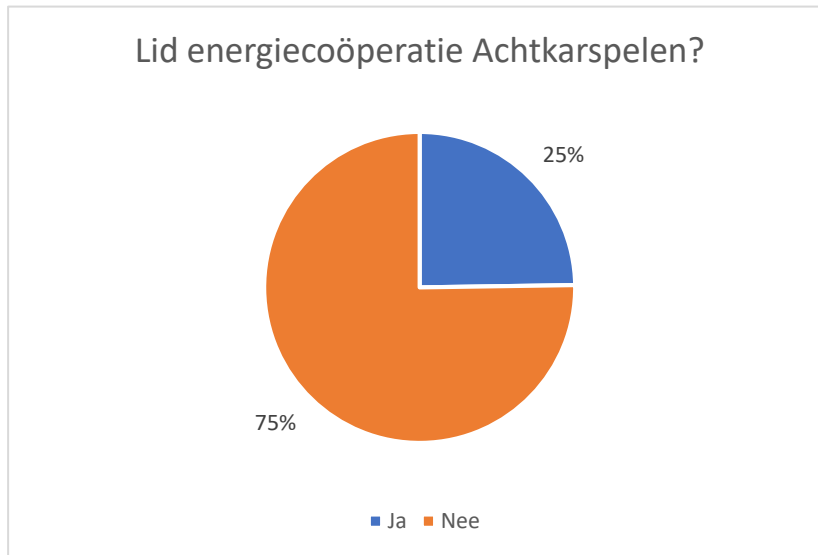
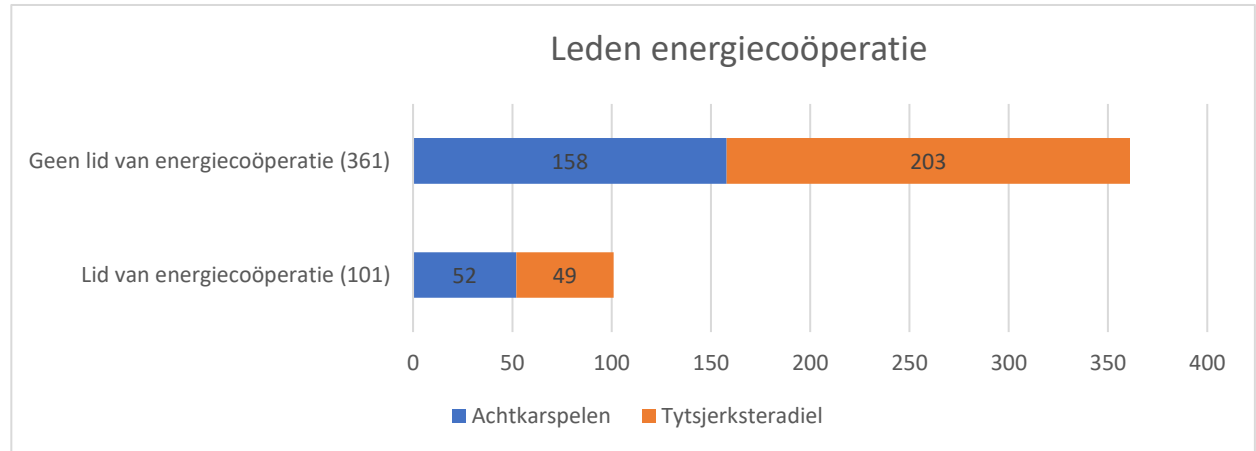

Energiecoöperaties

Op de vraag of de inwoner lid is van een energiecoöperatie, hebben uit Achtkarspelen 52 respondenten aangegeven dat zij lid zijn en 158 dat zij niet lid zijn.

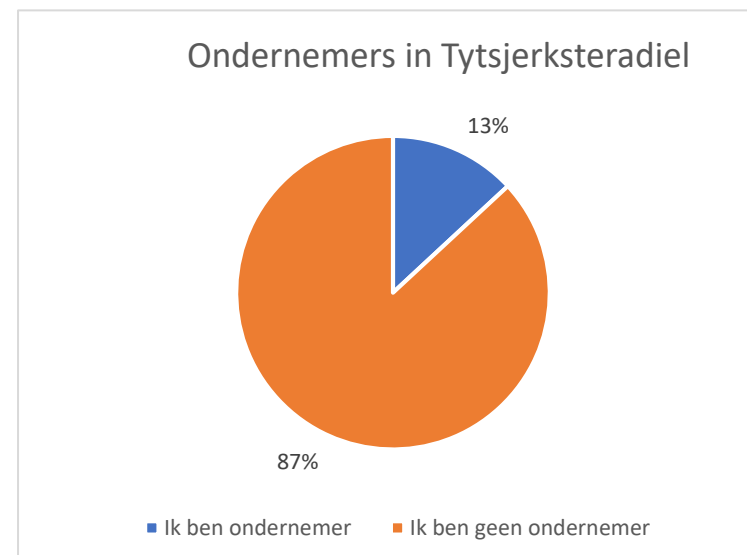
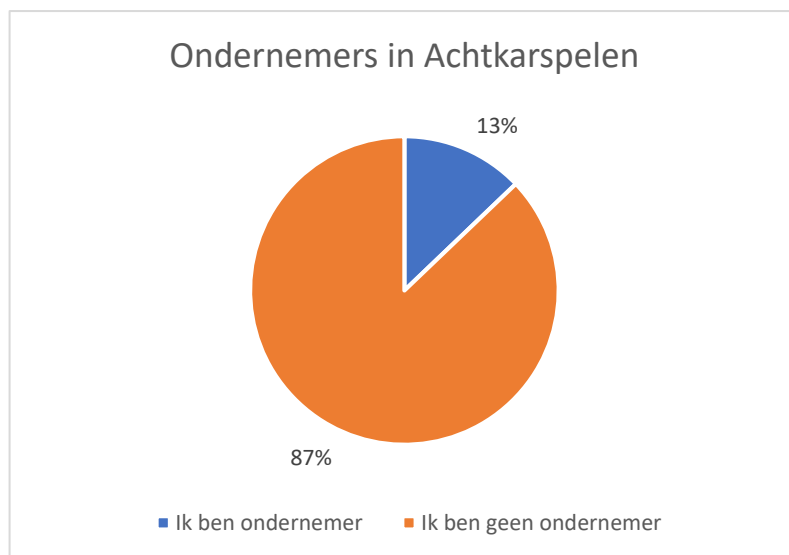
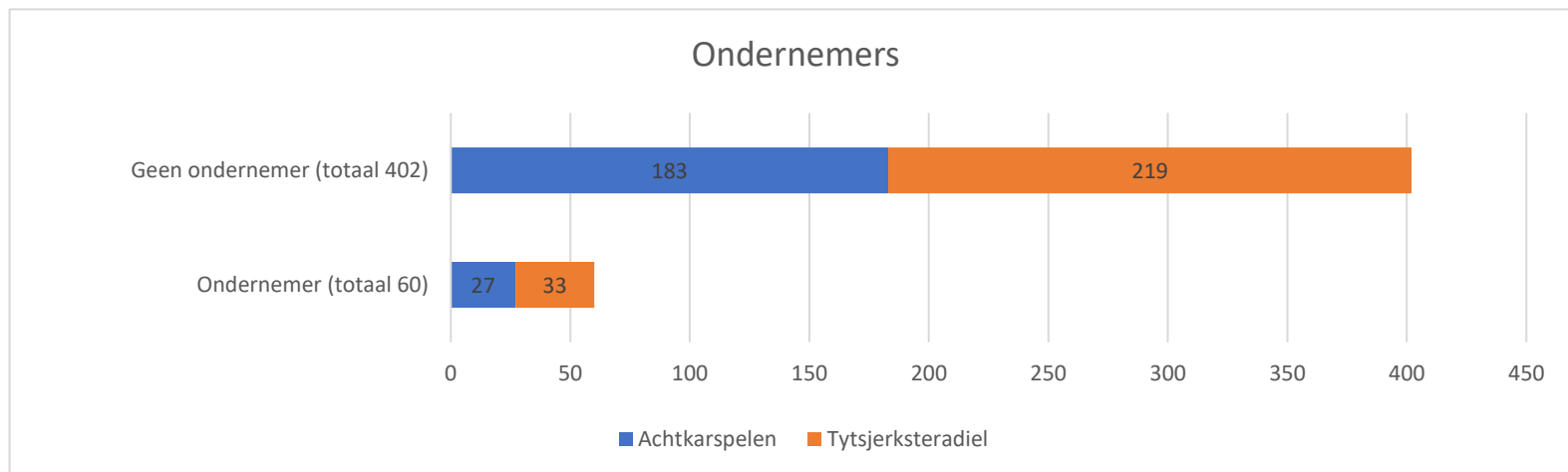
Van de respondenten wonende in Tytsjerksteradiel zijn er 49 lid van een energiecoöperatie en 203 geen lid.

In totaal is ruim 20% van de respondenten van beide gemeenten lid van een energiecoöperatie.

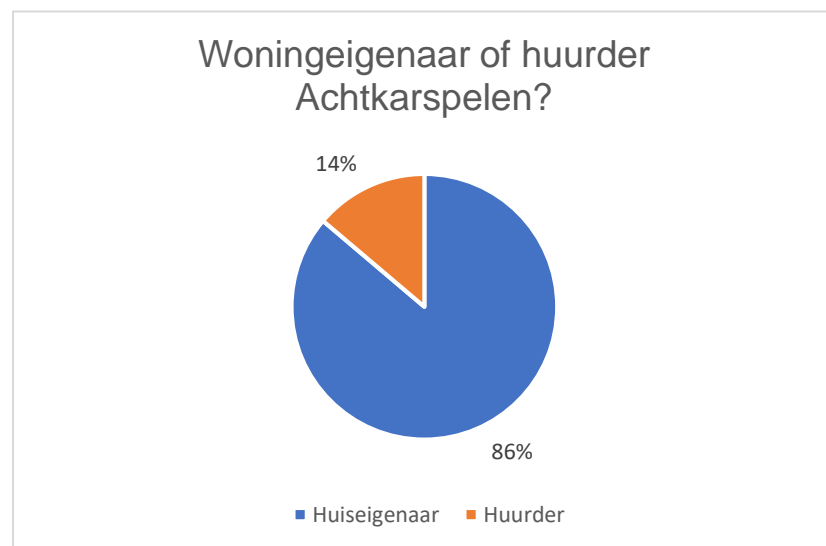
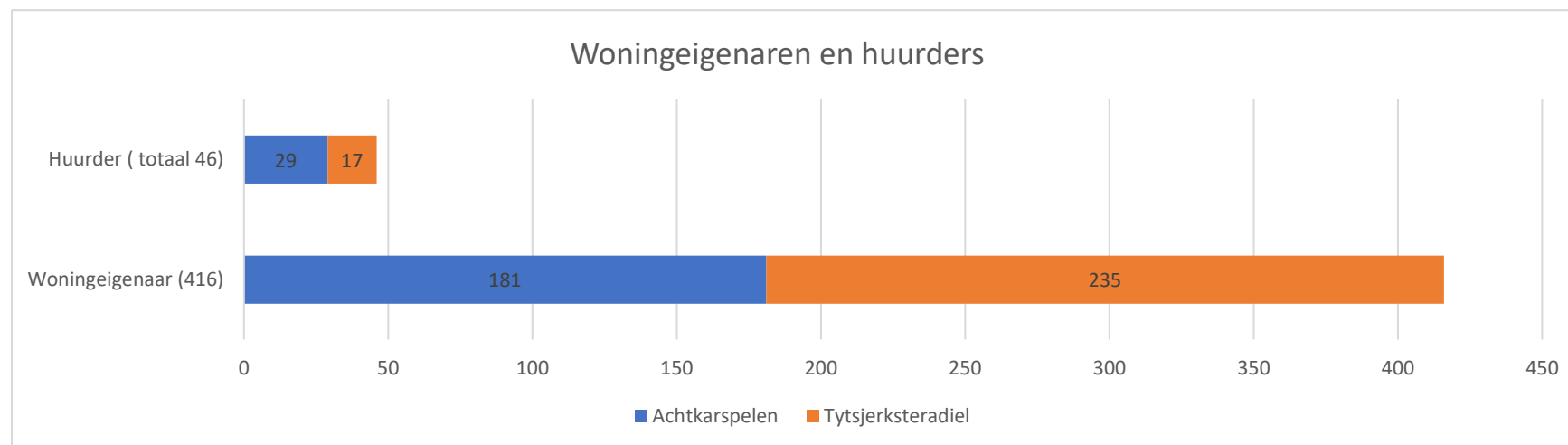
Ondernemers tussen de respondenten

Hoe zit het met de ondernemers onder de respondenten?

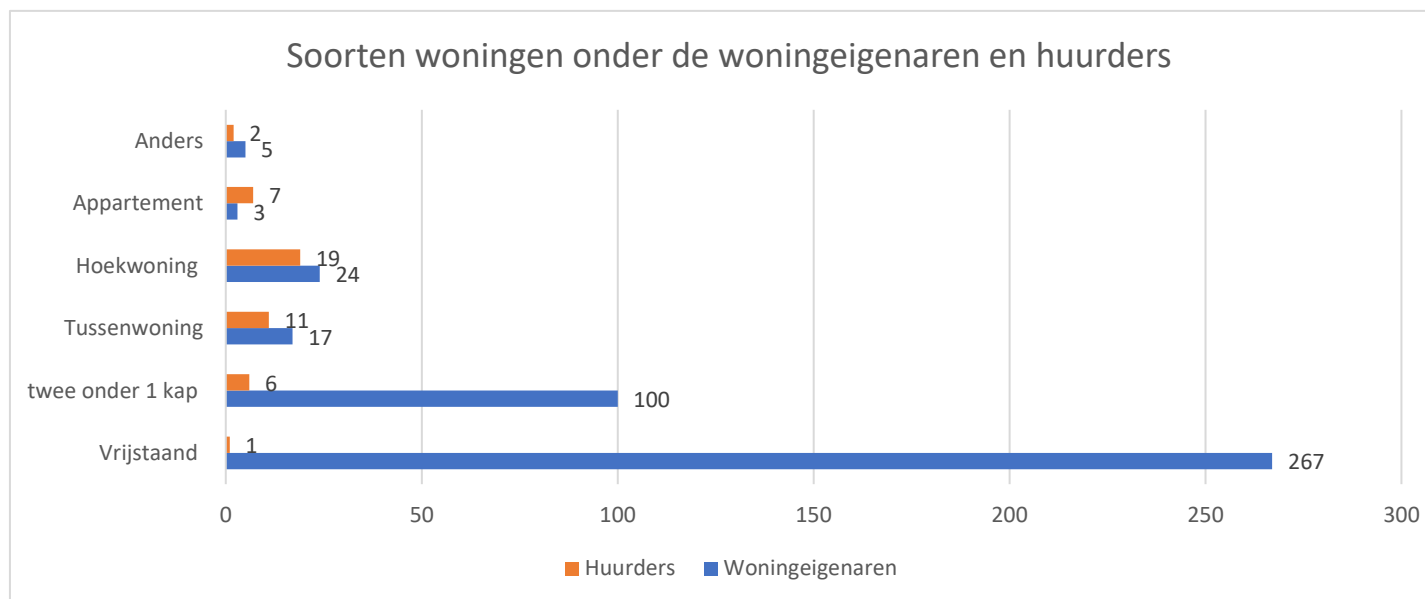
Hoe wonen de respondenten?

Hoeveel woningeigenaren zitten er tussen de respondenten en hoeveel wonen er in een huurwoning?

Soort woning onder de huurders en woningeigenaren

In wat voor soort woningen wonen de woningeigenaren en huurders van beide gemeenten?

Anders:

- Woonboerderij
- Kangoeroe woning. Dus vrijstaand en tegelijk 2 onder 1 kap
- Sociaal cultureel centrum
- Boerderij
- Vrijstaand rijksmonument

Conclusie

Deze enquête geeft een eerste beeld over hoe inwoners van de gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel denken over de onderwerpen die onder duurzaamheid vallen.

Energietransitie

De respondenten gaven een duidelijke mening rondom het thema energietransitie. Er kan geconcludeerd worden dat inwoners de energietransitie belangrijk vinden, maar dat het niet ten koste van de omgeving dient te gaan. Enkele open antwoorden die rondom energietransitie gegeven werden, maken dit ook duidelijk:

- "Niet in het landschap, wel panelen op daken of kleine molens bij boerderijen."
- "Alleen kleinere molens wat in kleinschalig landschap past."
- "Ja, als de gemeenschap er maar iets voor terugkrijgt."
- "Geen windmolen. Zonnepark wel."

Warmtetransitie

Bij het onderwerp warmtetransitie was er veel verdeeldheid bij de respondenten over het punt aardgasvrij. Veel inwoners zien het wel zitten of hebben de overstap naar gasloos al gerealiseerd. Maar een grote groep geeft ook aan het plan "onrealistisch" en "niet haalbaar" te vinden. Enkele reacties die gegeven waren rondom het punt zijn:

- "Ingewikkeld en lange weg."
- "Hysterie, onmogelijk, Knettergek."
- "Een uitdaging: technisch, financieel en praktisch."

Duurzame mobiliteit

Over het algemeen geven respondenten aan dat zij elektrisch rijden nog te duur vinden. Overigens neemt een overgroot deel van de respondenten liever de fiets dan dat ze met de auto gaan. Voor een deelauto geeft het merendeel aan niet geïnteresseerd te zijn. Enkele reacties rondom duurzame mobiliteit zijn onder andere:

- De privé auto is vaak een uiting van gemakzucht in mijn observatie. Uiteindelijk zal iedereen gratis elektrisch openbaar vervoer moeten gebruiken. Sterk verbeterd met een net van lokale en interlokale routes/busjes/bussen. Het zou zeer goed zijn om dat te stimuleren. TIP: elektrische fiets-subsidie voor arme mensen (zoals ik ;)."

- "Houd er wel rekening mee dat elektrisch rijden niet per se beter is voor het milieu. Want waar worden de accu's van gemaakt en waar en hoe moeten die gerecycled worden?"

Biodiversiteit

Over het algemeen geven de respondenten aan dat zij biodiversiteit belangrijk vinden in de omgeving. Bij de vraag waar de kansen liggen voor de gemeenten was er een duidelijk beeld te vormen dat de inwoners belang hebben bij "**voorlichting**" van de gemeente. Ook was er een duidelijke mening dat het maaibeeld aangepast dient te worden. "**minder maaien**" of "**later maaien**". Verder is "**meer aanplant**" en "**meer openbaar groen**" een veelvoorkomend antwoord. Andere reacties waren:

- "Groentetuintjes voor de minima. Gezond en goedkoop eten en beter voor de mens dus minder ziektekosten. En minder afval door verpakkingen."
- "Ik zelf vindt dat deze gemeente al goed op weg is, maar wat mogelijk nog wel kan zijn de(meer) berm(en) in zaaien met een diversiteit aan bloemzaden."
- "Hoger waterpeil, minder maaien, bloemen zaaien, vogelhokjes plaatsen. Wetter en Wille park -> de 'pier' in het broedseizoen weer afzetten net als afgelopen jaar."

Circulariteit

Als het gaat om het delen van producten geeft 46,7% aan nooit producten te lenen. Ruim een kwart is lid van een bibliotheek en onder de antwoorden bij de optie 'anders' komen veel reacties als "**Ik maak veel gebruik van marktplaats**" of "**met vrienden**" naar voren.

Circulariteit is over het algemeen wel belangrijk bij de respondenten van Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel. Het overgrote deel van respondenten scheidt het afval dan ook.

Andere reacties op wat inwoners doen m.b.t circulariteit waren onder andere:

- "Koop bij kringloop en lever daar ook in."
- "Carpoolen, voedsel, informatie delen m.b.t. milieu en gezondheid!"

Klimaatbestendigheid

Een kleine meerderheid geeft aan geen behoefte te hebben aan meer groen binnen de gemeenten. De respondenten die dit wel zouden willen zien juist graag "**Meer bomen**" en "**Meer planten**" in de gemeenten. Meer voorbeelden die gegeven werden, zijn onder andere:

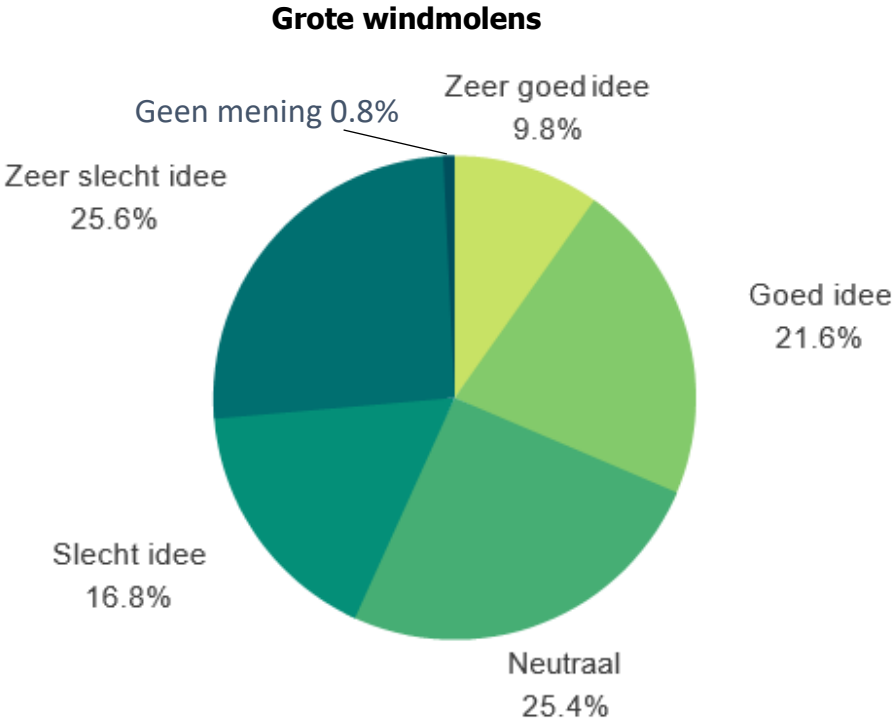
- "Deelname aan operatie steenbreek. Waarbij bewoners gestimuleerd worden om meer groen in tuinen toe te passen. Boeren opleggen minimaal 10% van hun grond een ecologische functie te geven."

- "Groene planologie voor inrichten nieuwe woonwijken, gebruiken."
- "Beter onderhouden of onderhoudsarme plantsoenen en groenstroken."

Energietransitie

De komst van zonneparken en grote windmolens

Wat vinden de inwoners van Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel hiervan?

Wat als de inwoners profijt hebben bij de komst van zonneparken en/of windmolens:

Zouden ze bereid zijn deze dan te accepteren in de omgeving?

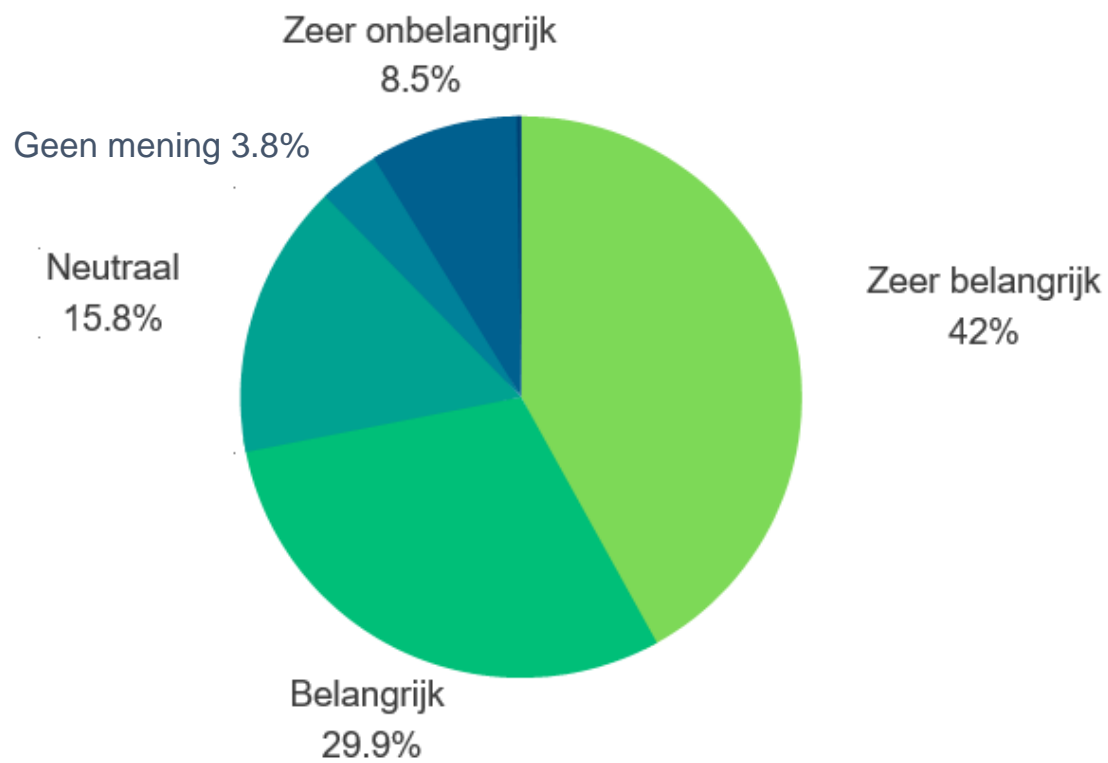
Indien de gemeenschap of de individuele inwoner profijt heeft van de komst van zonneparken of windmolens, wordt de mening wat genuanceerder. Dan is bijna 48% bereid zonneparken of windmolens te accepteren.

Onder de antwoorden die inwoners bij 'anders' invulden was er een duidelijke trend te zien. Veel inwoners zijn bereid om zonneparken te accepteren, maar zijn stelselmatig tegen de komst van windmolens, zelfs wanneer zij er profijt van hebben. Bij ruim de helft van de open antwoorden komt dit naar voren. Er is vrees dat het nadelige gevolgen heeft voor de natuur of dat het gezichtsvervuiling oplevert, dit laat zien dat de inwoners veel waarde hechten aan de omgeving.

Hoe belangrijk is verduurzaming voor de inwoners van beide gemeenten?

De respondenten hebben over het algemeen een zeer positief beeld over het onderwerp 'verduurzaming'. Hieruit kan blijken dat de inwoners graag mee willen denken over de duurzaamheidsagenda.

Conclusie Energietransitie

Een groot deel van de respondenten geeft aan positief tegenover de komst van zonneparken te staan. Maar over de komst van grote windmolens in de regio deelt de meerderheid een negatiever beeld. Dit laat zien dat de respondenten over het algemeen de productie van duurzame energiebronnen in de regio wel willen, zolang het niet komt van grote windmolens.

Wanneer de inwoners er profijt van hebben, wordt het beeld wat genuanceerder, maar laten de reacties bij 'anders' een duidelijk beeld zien: "Geen windmolens. Zonneparken wel". Dit is een voorbeeld van een duidelijke trend tussen de antwoorden. Meer voorbeelden van reacties zijn onder andere:

- "Alleen kleinere molens wat in kleinschalig landschap past."
- "Ja, als de gemeenschap er maar iets voor terugkrijgt."
- "Het zou wel mooi zijn als de gemeenschap mee kan denken over de bestemming."
- "Grote windmolens accepteer ik nooit, vanwege o.a. negatieve effecten op natuur, landschap, horizon, omwonenden. Maar zonneparken geen moeite, dit omdat veel (agraris) gebied in Achtkarspelen niet waardevol is, en zonneparken veel meer bijdragen aan samenleving."
- "Niet in het landschap, wel panelen op daken of kleine molens bij boerderijen."

Warmtetransitie

Het thema warmtetransitie is voor de toekomst van de regio erg belangrijk. De meningen over het onderwerp 'aardgasvrij' wonen zijn verdeeld en het onderwerp raakt soms gevoelige snaren. Bij de vraag "Welke woorden roept 'Wonen zonder aardgas in Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel' bij u op?" waren de antwoorden van de respondenten dan ook verdeeld.

Er werden veel positieve antwoorden gegeven waarbij de respondenten reageerden met: "Goed plan", "Goede zaak" of "Doen". Tegelijkertijd vragen veel van de respondenten die positief op het idee reageerden zich wel af of het idee wel "haalbaar" en niet te "ambitieuw" is. Er kwamen veel antwoorden voorbij als "goed plan, maar hoe?", "grote uitdaging", "ingewikkeld", "lange weg te gaan". En "Hoe zit het met de energievraag?" of "Hoe pas ik mijn bestaande huurwoning hier op aan?" Dit laat zien dat die inwoners bereid zijn om te wonen zonder aardgas, maar er tegelijkertijd grote vraagtekens bij plaatsen.

Ongeveer de helft van de respondenten reageerde minder positief en blijkt erg sceptisch over het idee. Daarbij werden reacties gegeven als, "duur!", "onbereikbaar", "niet realistisch" of simpelweg "flauwekul". Het geeft aan dat een groot deel van de inwoners weinig vertrouwen heeft in het idee. Hieronder nog enkele voorbeelden van reacties:

- "Nog lang niet voldoende -betaalbare- ontwikkelingen om het goed uit te voeren."
- "Pellet cv-kachel. Zonnepanelen. Zonneboiler. Isoleren."
- "Ingewikkeld en lange weg."
- "Hysterie, onmogelijk, knettergek."
- "Hoe en wanneer moet ik dan mijn woning aanpassen? Wat zijn de kosten hiervan?"
- "Een uitdaging: technisch, financieel en praktisch."

Welke maatregelen hebben de inwoners al genomen?

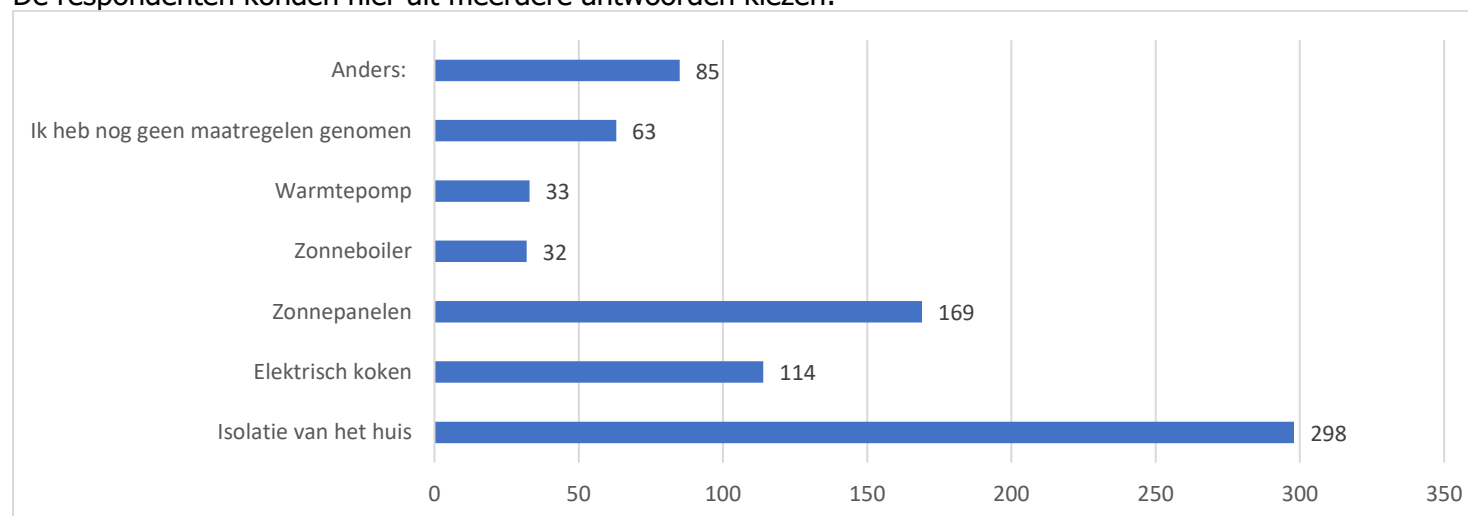
Om zich voor te bereiden op aardgasvrij wonen.

Ruim 25% van de respondenten heeft een combinatie van 3 of meer van deze maatregelen getroffen bij de woning. 80 inwoners hebben andere maatregelen getroffen dan de keuzes die gegeven waren. Veel voorkomende maatregelen waren bijvoorbeeld: "Het aanschaffen van pelletkachels", "Houtkachels".

Andere voorbeelden die werden genoemd, zijn onder andere:

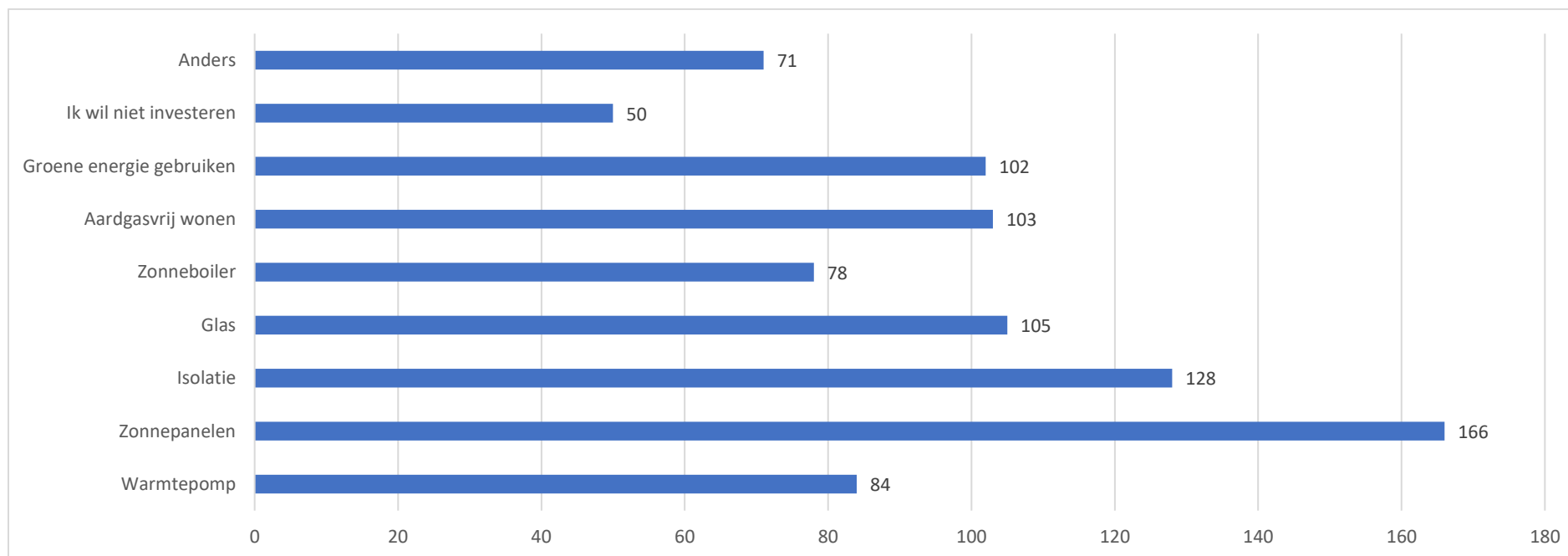
- "Zelf minder energie verbruiken en groene energie afnemen."
- "CV gestookte houtkachel."
- "Ik huur en heb het te doen met de apparaten van SWA."
- "Wellicht neem ik een Wubaroketel, of hybride verwarmingssysteem."
- "Infraroodkachels, van 1000m³ naar 330m³."
- "Warmtepompboiler."

De respondenten konden hier uit meerdere antwoorden kiezen:

Waarin willen de inwoners investeren voor een duurzamer huis?

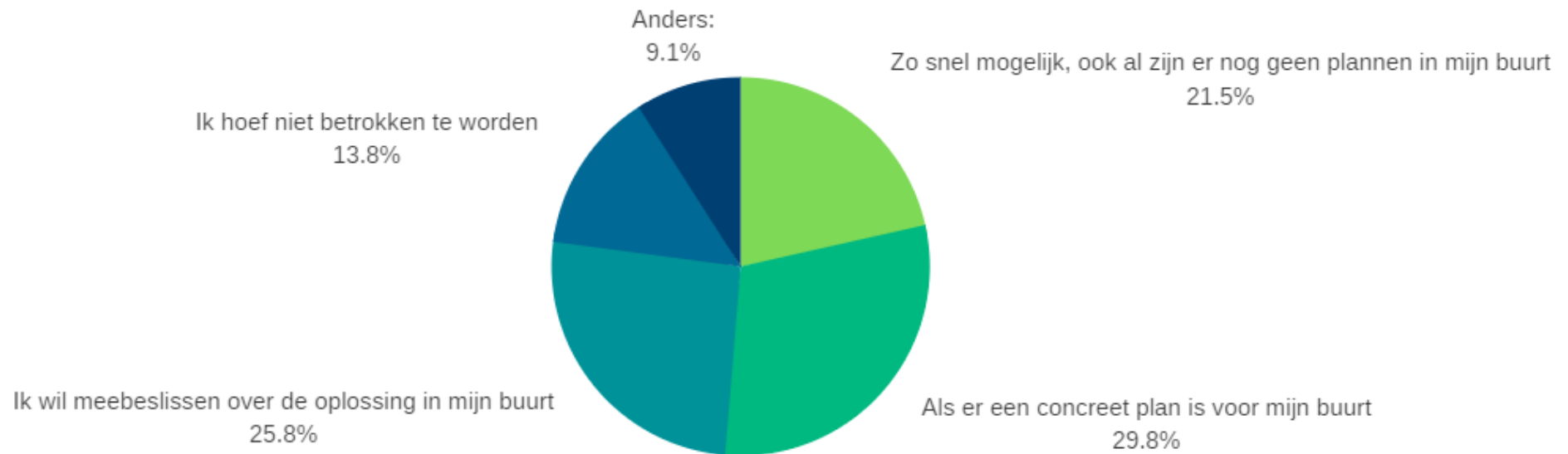
De respondenten konden hier uit meerdere antwoorden kiezen

Wanneer willen de inwoners betrokken worden bij de overstap naar aardgasvrij wonen?

Het merendeel van de respondenten geeft aan betrokken te willen worden op het moment dat er concrete plannen zijn voor de buurt. Gecombineerd met de antwoorden van de inwoners die aangaven mee te willen beslissen over de oplossing in de buurt, laat dit zien hoe belangrijk participatie zal worden in het vervolg op de transitievisie warmte. Merendeels van de respondenten die 'anders' selecteerden antwoorde met "ik woon al aardgasvrij". Andere voorbeelden zijn onder andere:

- "Afwachten of er waterstofgas komt."
- "Ik wil niet overstappen omdat het CO2 beleid zinloos is."
- "Op het moment dat alle alternatieven goed in beeld zijn."

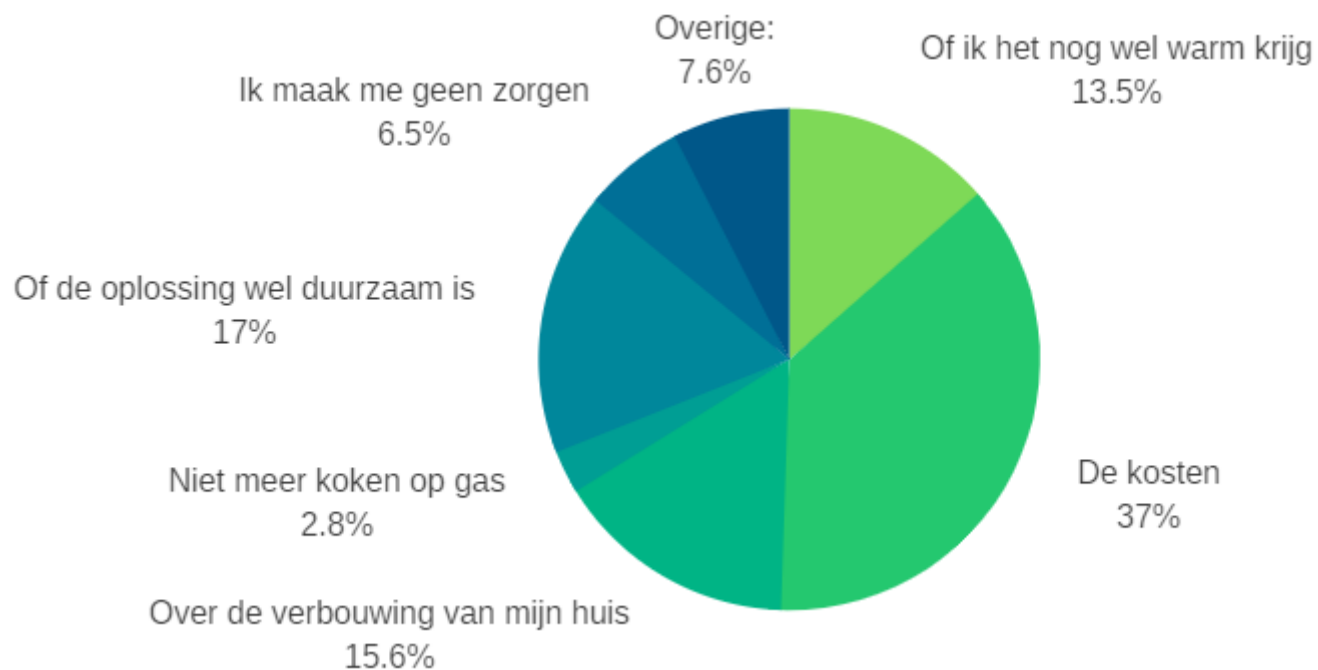

Waar maken de inwoners zich zorgen over wanneer de woning aardgasvrij dient te worden?

Een kleine 40% van de respondenten geeft aan het meest bezorgd te zijn over de kosten die 'aardgasvrij' wonen meebrengt. Van de reacties die bij de categorie "overig" zorgen gegeven, kwamen de volgende het meest voor: **"geluidsoverlast van nieuwe systemen"** of **"kinderziektes"**. Daarbij is het ook interessant dat 17% zich afvraagt of het alternatief wel duurzaam zou zijn.

Enkele andere voorbeelden zijn:

- "Dat er te weinig alternatieven voor het aardgas aangeboden worden. De warmtepomp is een slecht alternatief en al helemaal voor oudere woningen waarbij veel te veel geïnvesteerd moet worden."
- "Over de betrouwbaarheid van de innovatie, hoe is de capaciteit en de invloeden van buitenaf hierop."

Conclusie Warmtetransitie

Ruim 25% van de respondenten heeft een combinatie van 3 of meer energiebesparende maatregelen getroffen bij de woning. 80 inwoners hebben andere maatregelen getroffen dan de keuzes die gegeven waren. Veel voorkomende maatregelen waren bijvoorbeeld: "**Het aanschaffen van Pelletkachels**", "**Houtkachels**".

Andere voorbeelden zijn onder andere:

- "Zelf minder energie verbruiken en groene energie afnemen"
- "Ik huur en heb het te doen met de apparaten van swa"
- "Warmtepompboiler"
- "Infraroodkachels, van 1000m³ naar 330 m³"
- "Kopen van windelen. Afgesloten van gas"
- "CV gestookte houtkachel"
- "Wellicht neem ik een Wubaroketel, of hybride verwarmingssysteem"

Een klein percentage van de respondenten ziet een investering voor een duurzamer huis niet zitten. Dit zijn voornamelijk huurders of inwoners die het allemaal te duur vinden. Maar er zijn ook duurzame opties gegeven die veel voorkwamen zoals, "**Elektrisch koken**", "**Geothermie**" of "**Waterstof**". De realiteitszin van opties als geothermie en waterstof voor de gebouwde omgeving binnen de gemeenten Achtkarspelen en Tysjerksteradiel moeten goed worden toegelicht.

Voorbeelden van andere reacties bij 'anders' zijn:

- "Betaalbare vervanging voor cv-ketel en douchewater"
- "Ik huur dus is alles afhankelijk van de verhuurder"
- "Tot er een echte duurzame oplossing is gevonden"
- "Huisbatterij, windmolen"

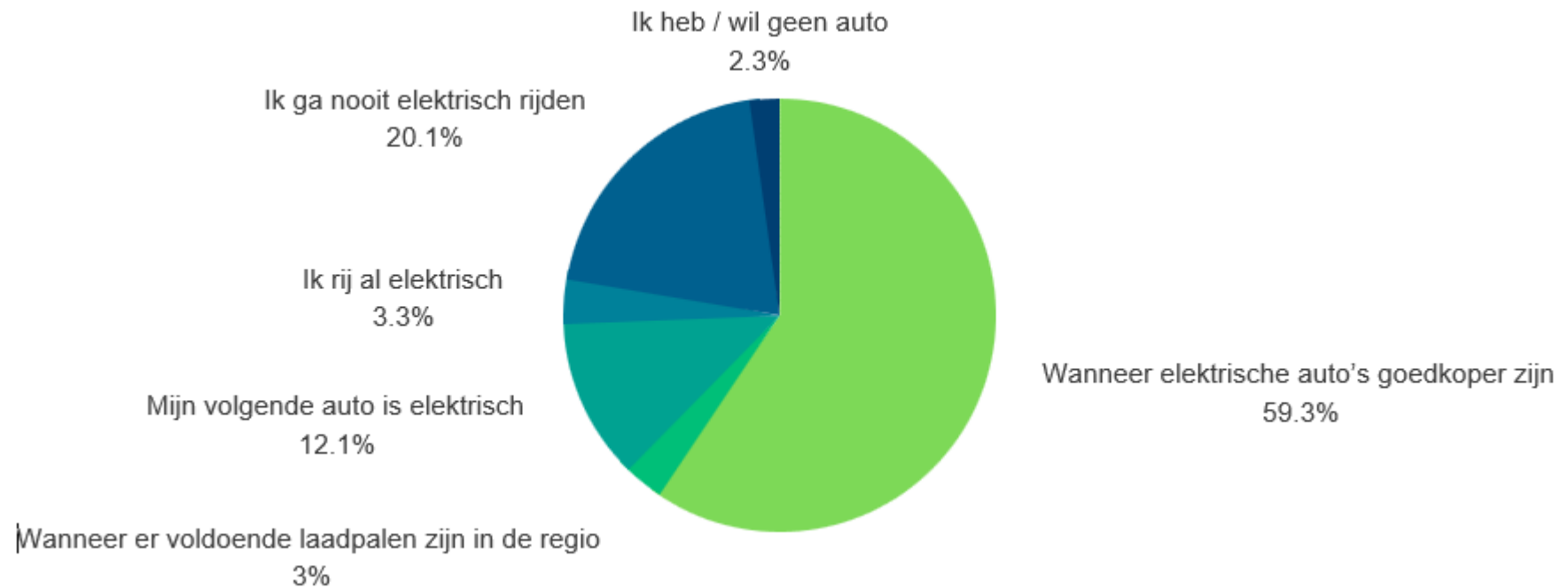
Een klein percentage van de respondenten geeft aan niet betrokken te willen worden bij de overstap naar aardgasvrij wonen. Het gros van de respondenten wil juist wel betrokken worden zodra er concrete plannen zijn voor de buurt. Dit laat zien dat er een percentage inwoners wel betrokken willen worden bij de overstap, maar nog kritisch is over het idee. Onder de respondenten zijn er ook 10 inwoners die bij 'anders' geantwoord hebben geeft dat zij "**al aardgasvrij**" zijn. Andere reacties van respondenten die 'anders' gaven waren:

- "Ik wil zelfsturend blijven."
- "Als er een goed doordacht alternatief is."
- "Ik wil niet overstappen omdat het CO2 beleid zinloos is", "Ik ben voor 95% aardgasvrij d.m.v. een warmtepomp en kan na verdere verbouw naar 100% gaan. Elektriciteit moet ik zelf nog wel gaan opwekken."

Duurzame mobiliteit

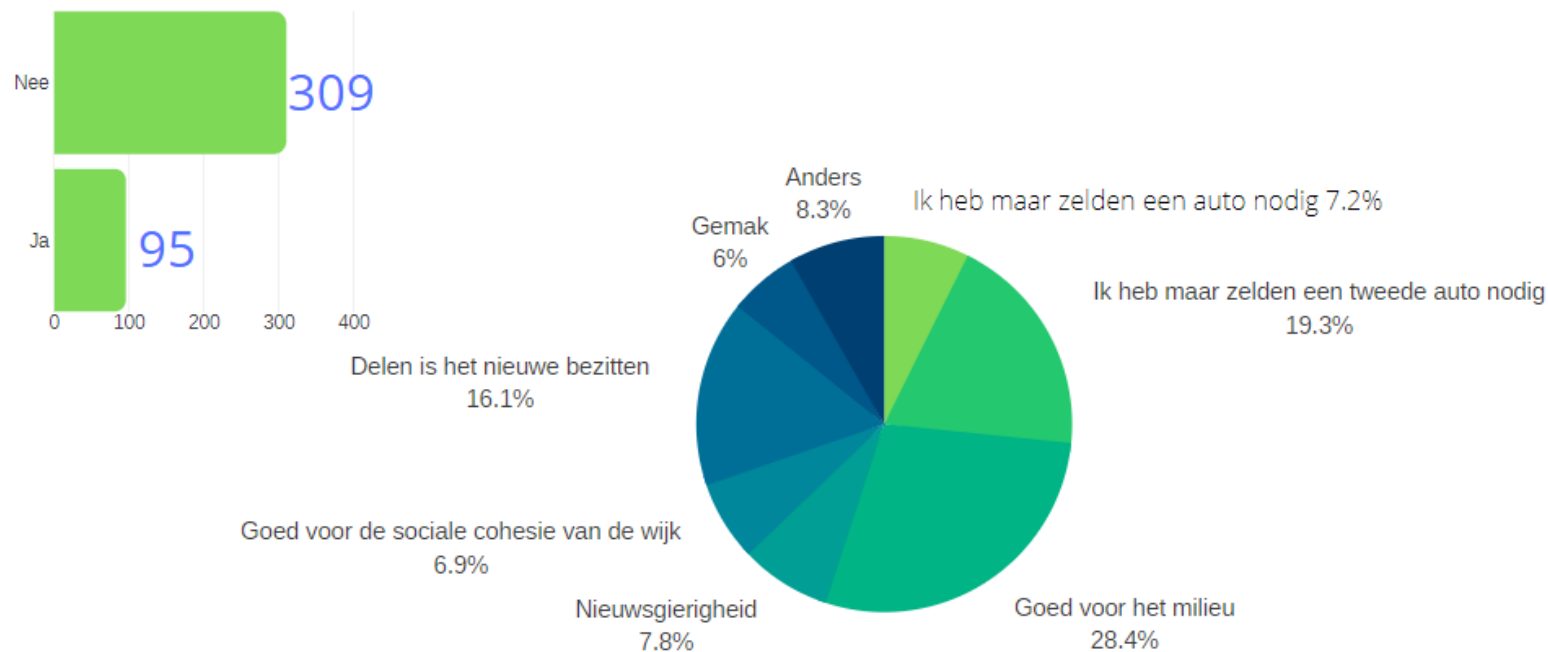
Hoe staan de inwoners tegenover elektrisch rijden?

Wanneer denken zij hier gebruik van te maken?

Zijn de inwoners geïnteresseerd in het gebruiken van een (elektrische) deelauto?

Bij 'ja', wat is hier u voornaamste reden voor?

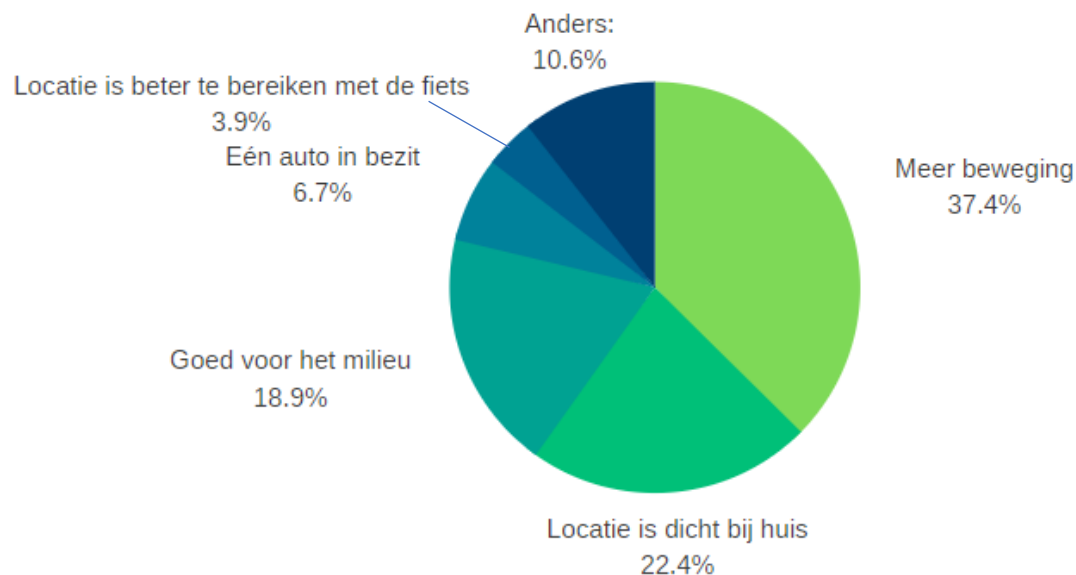
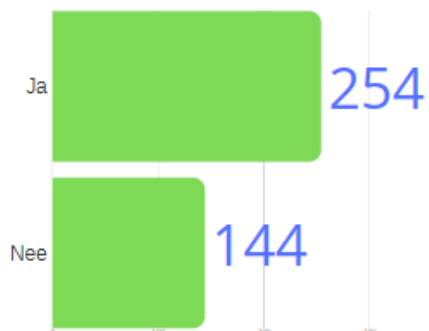
Meer dan driekwart van de respondenten geeft aan niet geïnteresseerd te zijn het gebruik van een (elektrische auto) De respondenten die dit wel zijn, zijn dit vooral omdat het goed voor het milieu is. Bij de keuze 'anders' kwamen onder andere de volgende reacties:

- "Alles is beter dan het slechte openbaar vervoer vanuit ons dorp!"
- "Geen voordeel."
- "Mensen moeten vaker fietsen en de auto laten staan."

Hoe zit dat met fietsen?

Verkiezen de inwoners de fiets boven de auto? Waarom is dat?

Dik 60% van de respondenten verkiest de fiets liever dan de auto, voornaamste redenen zijn dat de bestemmingen dicht bij huis zijn en het belang om meer te bewegen. Wat veel naar voren kwam onder het antwoord 'anders' zijn de belangen voor het milieu en eigen gezondheid, voorbeelden zijn onder andere:

- "Goed voor milieu en eigen welzijn."
- "Milieu en bewegen en de auto is voor de lange afstanden en de fiets voor de korte tot ongeveer 15 km."
- "De kosten."

Conclusie mobiliteit

Uit de vraag aan de respondenten hoe zij staan tegenover elektrisch rijden, lijkt het erop dat een kleine 60% het nog te duur vindt om de overstap te maken naar elektrisch rijden. Om daar een alternatief voor te geven is er de vraag gesteld hoe de respondenten erover denken om gebruik te maken van een (elektrische) deelauto. Hierop waren 304 respondenten niet geïnteresseerd. De 94 respondenten die aangaven wel geïnteresseerd te zijn, gaven als voornaamste reden het belang voor het milieu. De reacties die zijn gegeven bij 'anders' waren erg divers:

- "Nu nog vaak een tweede auto nodig, wanneer dit minder wordt, zouden we gebruik deelauto kunnen overwegen, ook met het oog op het milieu. Mogelijk kan op dat punt ook vaker gefietst worden, nu zijn de afstanden nog te groot."
- "Houd er wel rekening mee dat elektrisch rijden niet per se beter is voor het milieu. Want waar worden de accu's van gemaakt en waar en hoe moeten die gerecycled worden?"
- "Het rijdt heerlijk!"

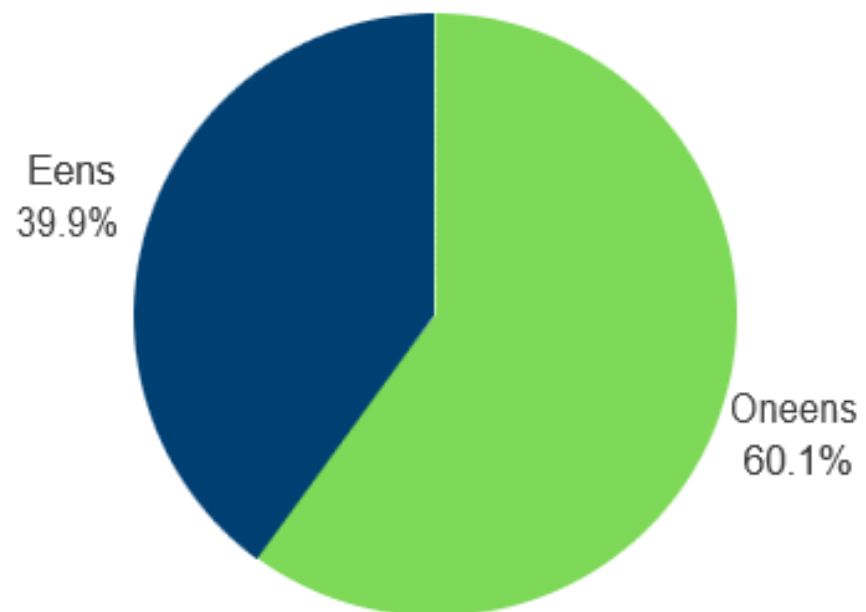
Bij de vragen over hoe over fietsen wordt gedacht, is al snel op te merken dat de respondenten het fietsen verkiezen boven het gebruik van de auto. Meer beweging is dan de voornaamste reden dat deze inwoners de fiets verkiezen. Verder is de functionaliteit van de fiets wanneer je locatie in de buurt is ook een goede reden volgens de inwoners om de fiets te pakken. Naast de opgegeven keuzes kwamen er nog meer voorbeelden langs waarom deze inwoners de fiets liever pakken:

- "Alles is beter dan het slechte openbaar vervoer vanuit ons dorp!"
- "De privé auto is vaak een uiting van gemakzucht in mijn observatie. Uiteindelijk zal iedereen gratis elektrisch openbaar vervoer moet gebruiken. Sterk verbeterd met een net van lokale en interlokale routes/busjes/bussen. Het zou zeer goed zijn om dat te stimuleren. TIP: elektrische fiets-subsidie voor arme mensen (zoals ik ;)."

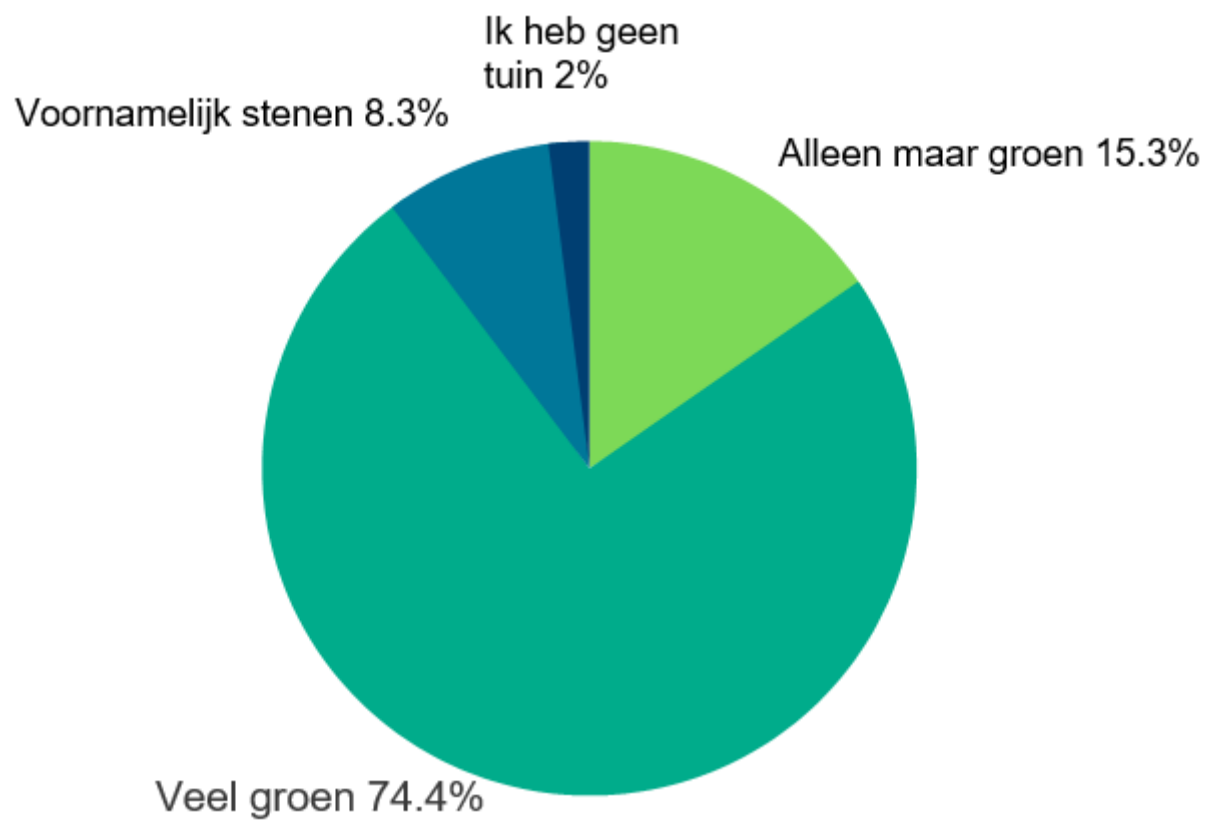
Biodiversiteit

Stelling:

Bomen mogen gekapt worden ten behoeve van zonnepanelen op daken.

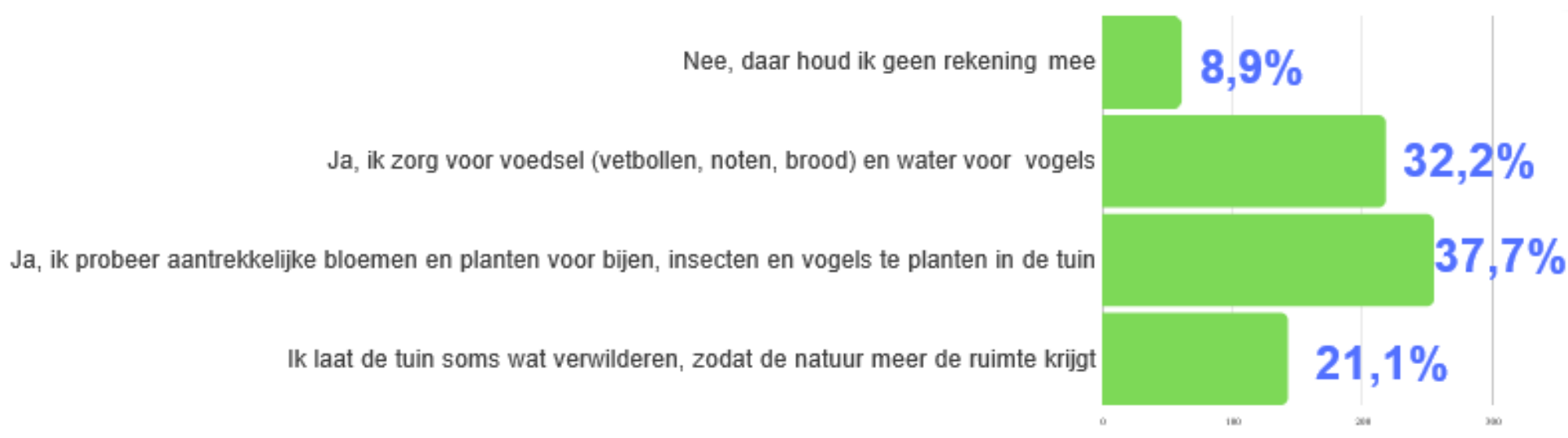

Hoe zien de tuinen uit van de inwoners er uit?

Houden de inwoners rekening met biodiversiteit bij het inrichten van de tuin?

91% van de respondenten zegt wat te doen voor de biodiversiteit. Dit laat zien hoe belangrijk de inwoners van Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel het vinden om zelf actie te ondernemen voor het behoud van de biodiversiteit.

Wanneer zouden inwoners aan een groen dak beginnen?

Onder de reacties die gegeven zijn bij 'anders' kwam het antwoord "niet mogelijk vanwege zonnepanelen" veel voor. Hieronder staan nog enkele andere redenen opgesomd:

- "Niet. Mijn huis is een rijksmonument."
- "Weet hier onvoldoende van. "
- "Ik reserveer het platte dak voor energievoorzieningen. Als die zijn gerealiseerd zou alsnog een groen dak kunnen worden gerealiseerd, als dat technisch mogelijk is. "

Waar denkt u dat er kansen liggen voor de gemeenten op het gebied van het bevorderen van biodiversiteit?

Een groot deel van de respondenten geeft aan dat zij graag meer "Voorlichting" wil krijgen om daardoor zelf een beter steentje bij te kunnen dragen. Wat er onder andere ook veel in de reacties terugkomt is : "Minder maaien", "Meer openbaar groen" en "Meer aanplant". Enkele voorbeelden:

- "Bermen met bloemen en niet te vroeg maaien."
- "Groentetuintjes voor de minima. Gezond en goedkoop eten en beter voor de mens dus minder ziektekosten. En minder afval door verpakkingen."
- "Ik zelf vindt dat deze gemeente al goed op weg is, maar wat mogelijk nog wel kan zijn de(meer) bermen e.d. in zaaien met een diversiteit aan bloemzaden."
- "Hoger waterpeil, minder maaien, bloemen zaaien, vogelhokjes plaatsen. Wetter en Wille park -> de 'pier' in het broedseizoen weer afzetten net als afgelopen jaar."
- "Meer bos aanleggen rondom de woonkernen en niet in de woonkernen. Minder onderhoud (geen fossiele brandstof verbruikende machines en dus minder milieuvervuiling) nodig. Het bos redt zich grotendeels zelf."
- "Waterbergingsopties in combinatie met weidevogelgebieden."
- "Subsidie voor groene daken."

Conclusie Biodiversiteit

Voorop gesteld mag worden dat de respondenten kiezen bomen te behouden, dan ze ten behoeve van zonnepanelen weggappen. Biodiversiteit staat voor de inwoners hoog in het vaandel. De tuinen zijn voornamelijk "groen" en bij het inrichten van de tuinen houdt 91% rekening met biodiversiteit.

Voor de aanleg van groene daken zijn de meningen nog niet overtuigend. Het merendeels van de respondenten heeft geen interesse in het aanleggen van een groen dak. Hier speelt ook mee dat er ook respondenten in huurhuizen wonen zoals vermeld bij de reacties van de optie "anders" of dat het dak niet voldoende ruimte heeft voor een groen dak vanwege zonnepanelen. De kosten spelen ook een rol, een deel van de respondenten zegt een groen dak te overwegen wanneer er subsidies voor vrijkomen.

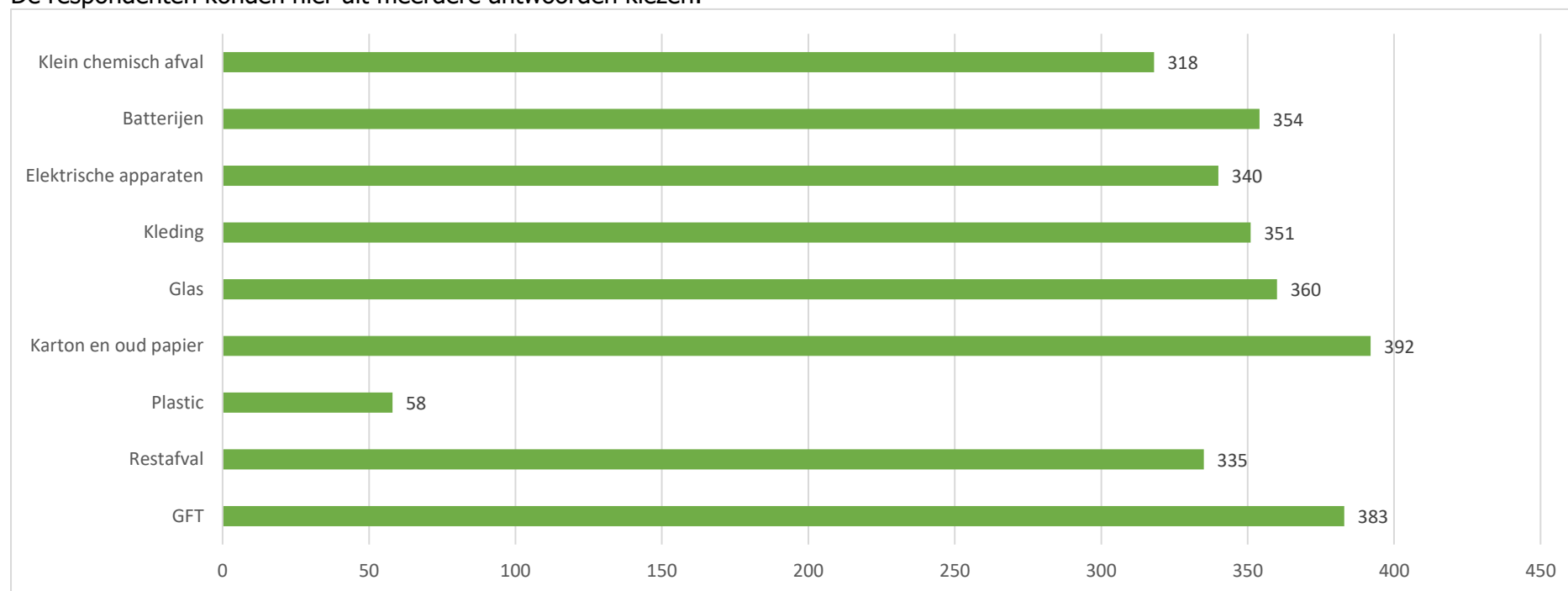
Bij de vraag waar de kansen liggen voor de gemeenten was er een duidelijk beeld te vormen dat de inwoners belang hebben bij "voorlichting" van de gemeente. Ook was er een duidelijke mening dat het maaibeleid aangepast dient te worden. "minder maaien" of "later maaien". Verder zijn "meer aanplant" en "meer openbaar groen" veelvoorkomende antwoorden.

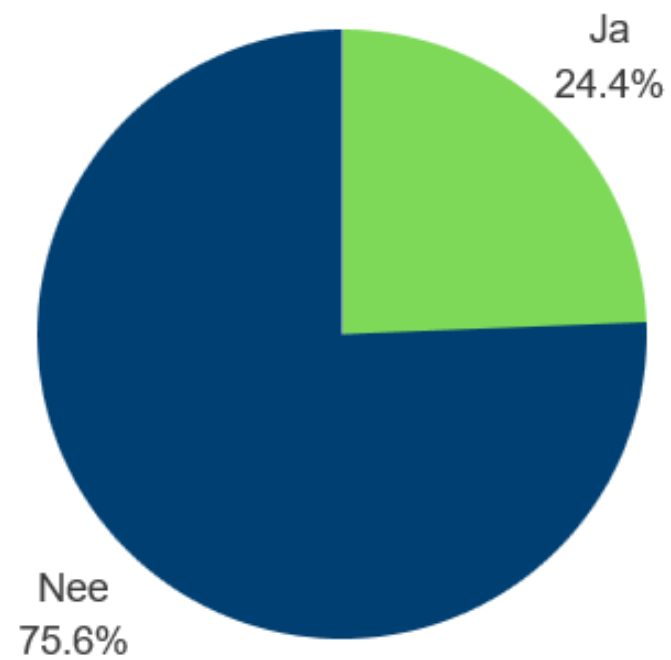
Circulaire economie

Wat voor afval wordt er gescheiden door bewoners?

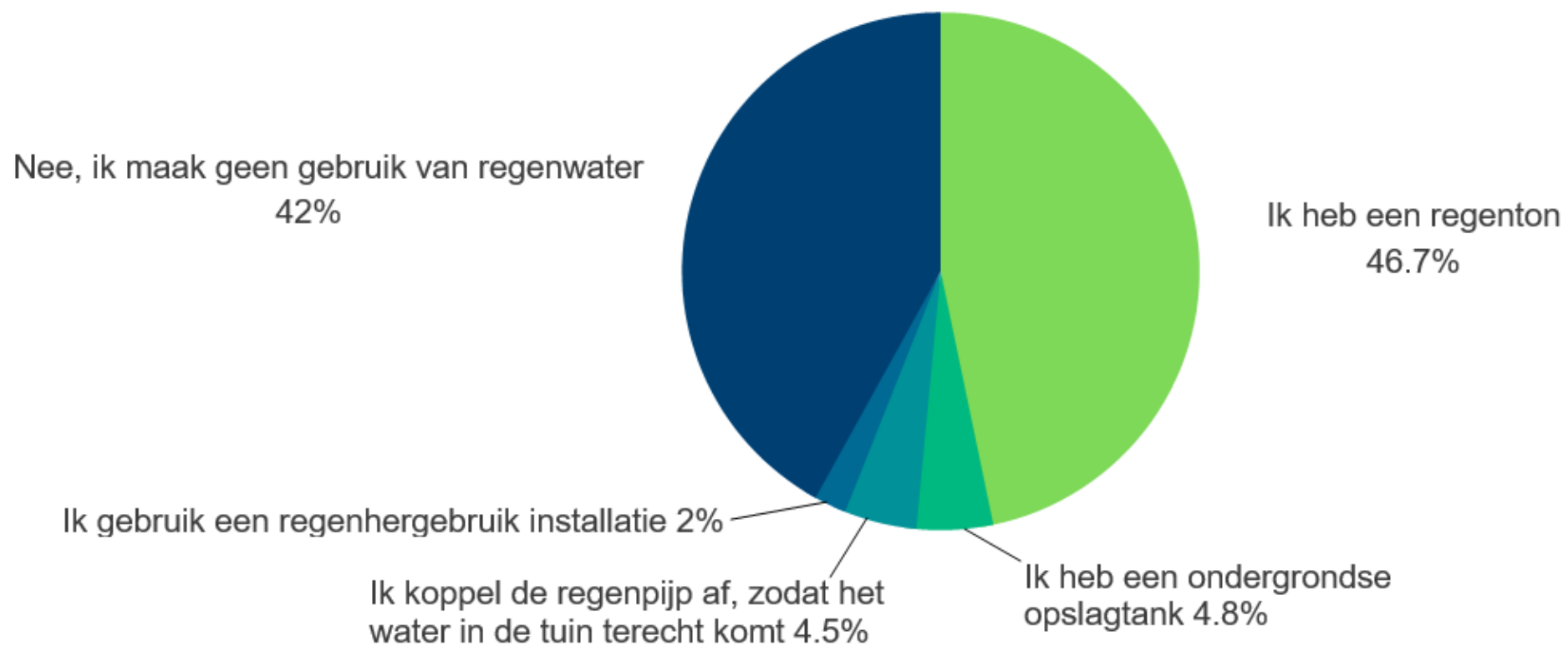
De respondenten konden hier uit meerdere antwoorden kiezen:

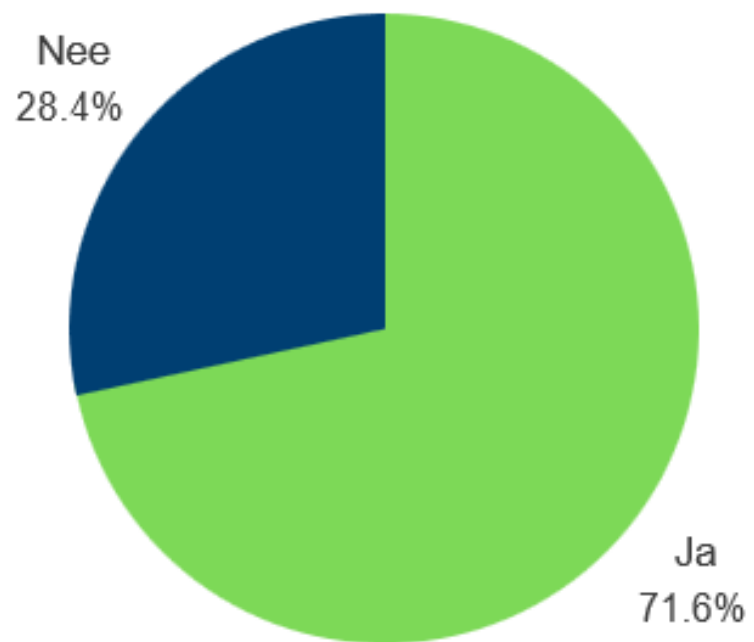
Composteren de inwoners GFT-afval?

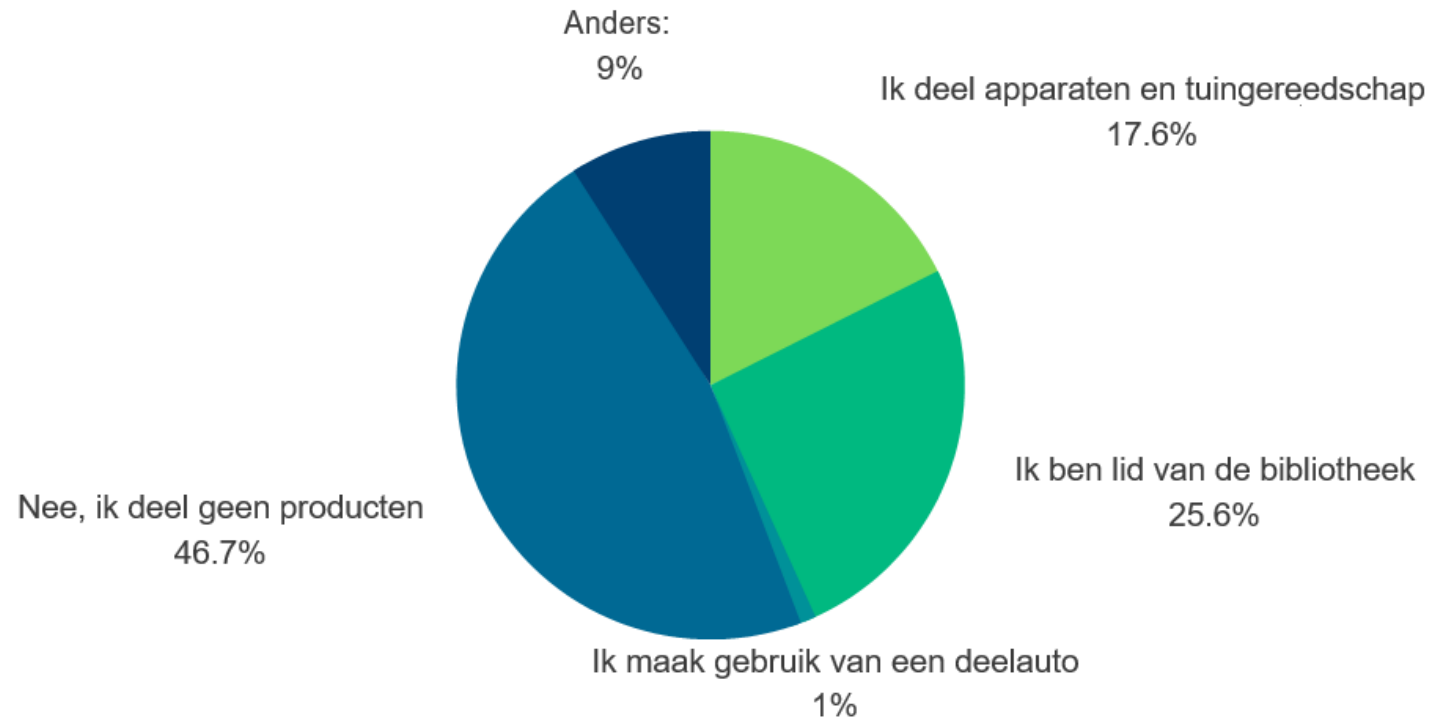
Gebruiken de inwoners ook regenwater?

Wordt er op duurzaamheid gelet bij het aanschaffen van nieuwe producten?

Delen de inwoners ook producten?

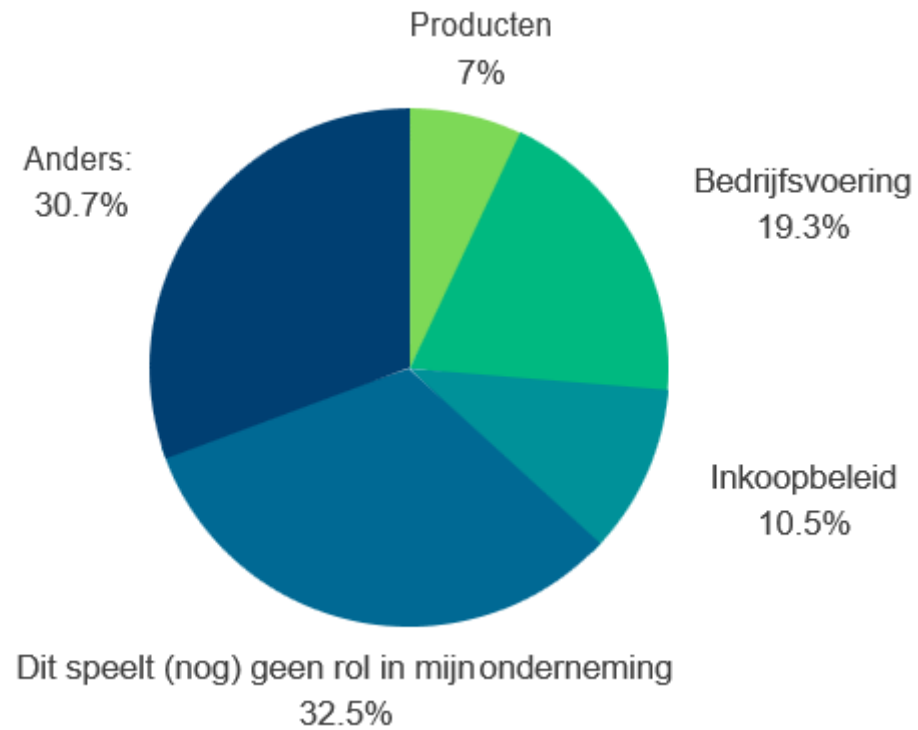
Uit reacties bij 'anders' kwamen er nog een paar leuke voorbeelden naar voren, waar onder:

- "Ik ben aangesloten bij Peerby, maar daar is hier weinig animo voor."
- "Ik hergebruik via kringloop."
- "Via kringloop en lokale marktplaats op Facebook."

Voor de ondernemers

Circulariteit speelt een rol in:

Van de respondenten geven er 60 aan ondernemer te zijn.

Conclusie Circulariteit

Circulariteit is een belangrijk thema waar inwoners en ondernemers veel zelf aan kunnen doen. Bij de vraag of inwoners ook afval scheiden gaf ruim 75% aan meer dan drie manieren van afvalscheiding te gebruiken. Bij de vraag of zij zelf GFT-afval composteren, gaf ruim driekwart aan dit niet te doen. Dit heeft uiteraard ook met het inzamelbeleid vanuit de gemeenten te maken.

Bij de vraag of regenwater gebruikt wordt, heeft 58% van de respondenten aangegeven het regenwater te gebruiken. Het merendeel vangt het regenwater op in een regenton, waarna het weer in de tuin gebruikt kan worden. Een kleine 4,5% geeft aan de regenpijp los te koppelen zodat het regenwater direct in de tuin kan stromen. 42% van de respondenten heeft aangegeven geen regenwater te gebruiken. Aangenomen mag worden dat het regenwater bij deze inwoners via de riolering afgevoerd wordt.

Als het gaat om het delen van producten geeft 46,7% aan nooit producten te lenen. Ruim een kwart is lid van een bibliotheek en onder de antwoorden bij de optie 'anders' komen veel reacties als **"Ik maak veel gebruik van marktplaats"** of **"met vrienden"** naar voren.

Andere reacties waren onder andere:

- "Koop bij kringloop en lever daar ook in."
- "Carpoolen, voedsel, informatie delen m.b.t. milieu en gezondheid!"

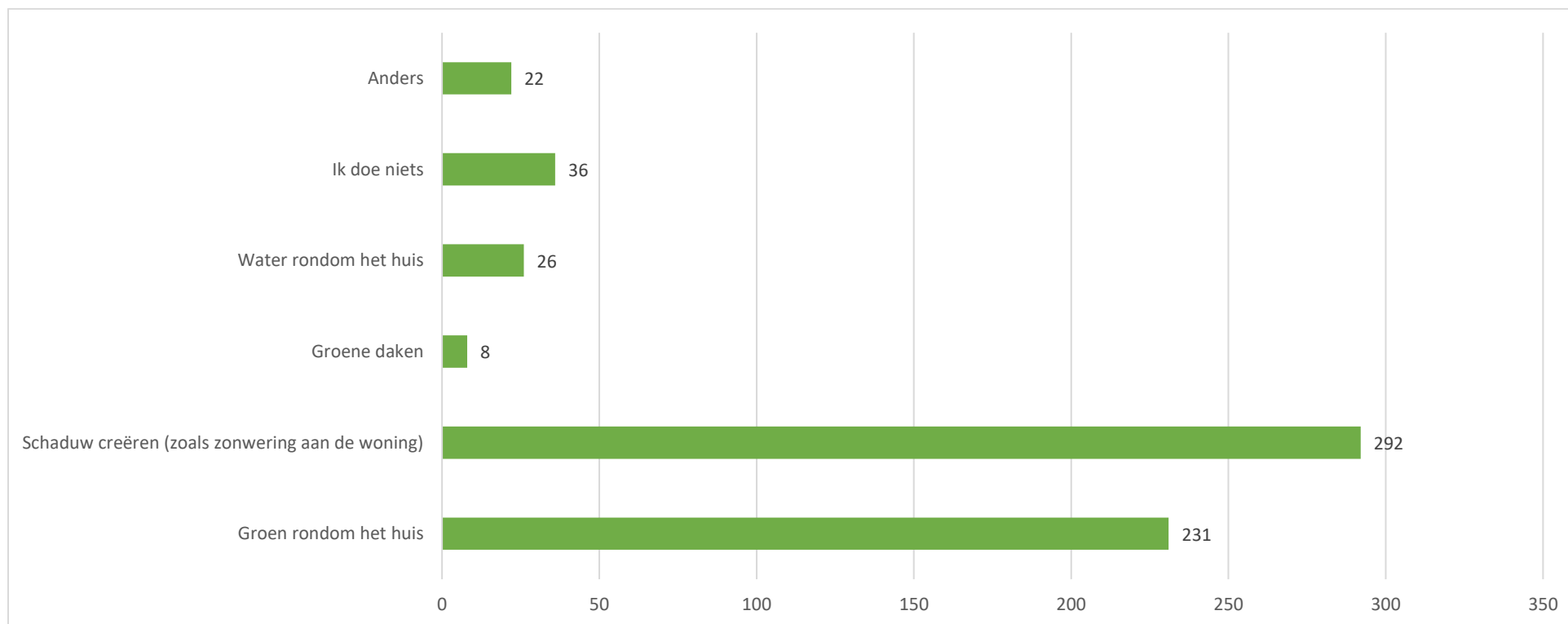
Ruim een kwart van de respondenten geeft aan ondernemer te zijn. Hiervan geeft 32% aan dat circulariteit nog geen rol speelt in de onderneming. 30% zegt dat het op een andere manier een rol speelt dan de opties gegeven, namelijk:

- "Ik koop duurzame producten in en sponsor natuuractiviteiten."
- "Ik heb een rijkschool en zou graag elektrisch willen rijden. De auto's en het CBR zijn echter nog niet zover...."

Klimaatbestendigheid

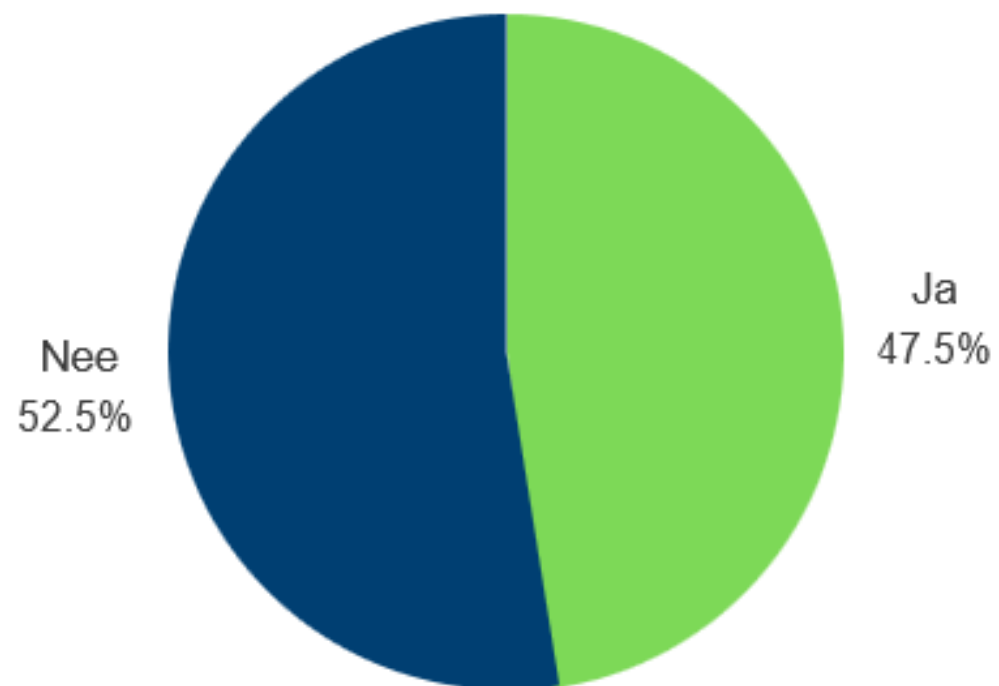
Wat doen de inwoners voor bescherming tegen zon en hitte?

De respondenten konden hier uit meerdere antwoorden kiezen:

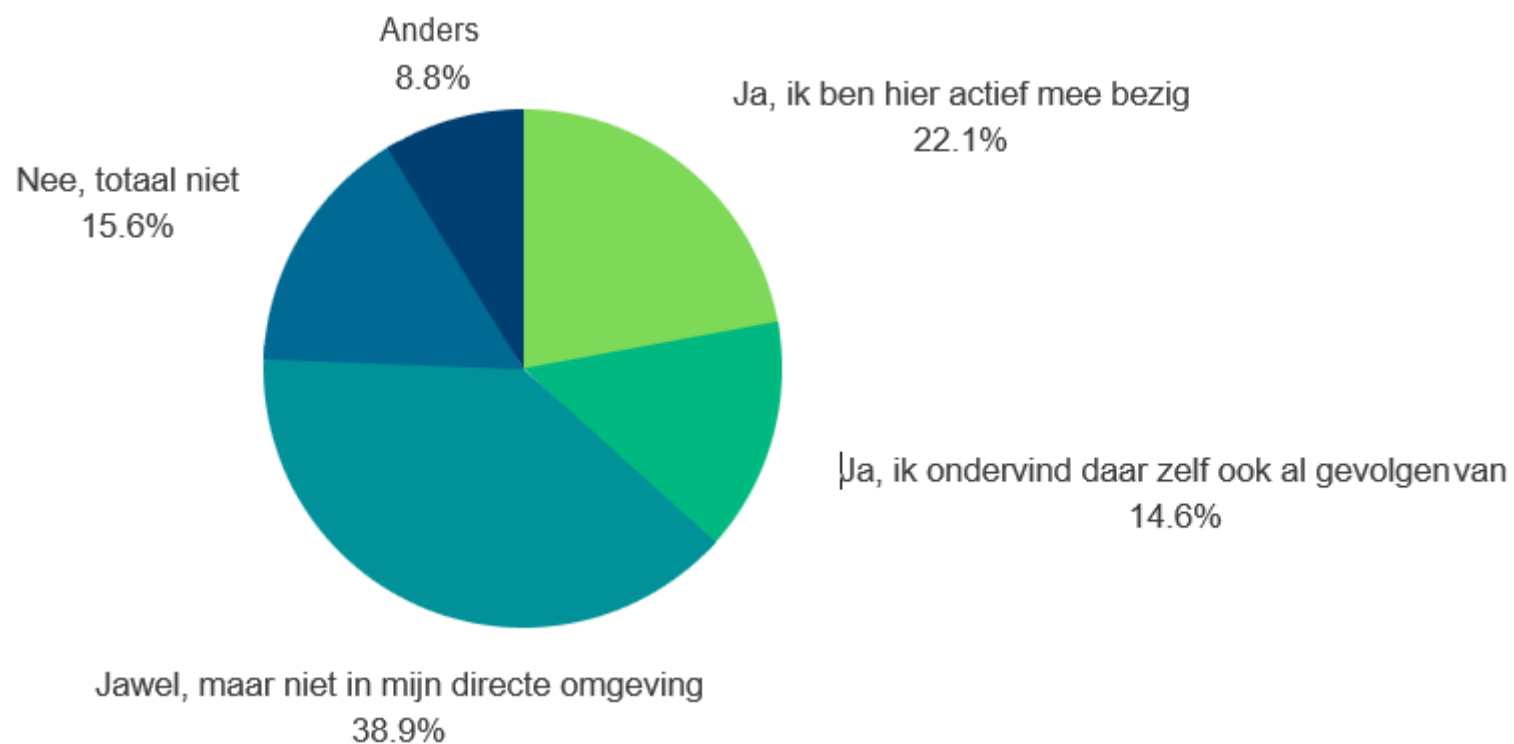

Hebben de inwoners behoefte aan meer groen in de gemeente?

Maken de inwoners van Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel zich zorgen over klimaatverandering?

Conclusie klimaatbestendigheid

Klimaatbestendigheid is erg belangrijk om ons voor te bereiden voor wat mogelijk nog komen gaat. Bij de vraag wat inwoners doen voor bescherming tegen zon en de hitte is er een overgroot deel van de respondenten dat aangeeft hier iets aan doet. Met name het creëren van schaduw en veel groen rondom het huis wordt gekozen als maatregel.

Een kleine meerderheid geeft aan geen behoefte te hebben aan meer groen. De respondenten die wel graag meer groen zouden zien in de gemeenten geven aan **"Meer bomen"** en **"Meer planten"** te willen. Meer voorbeelden die gegeven werden, zijn onder andere:

- "Deelname aan operatie steenbreek, waarbij bewoners gestimuleerd worden om meer groen in tuinen toe te passen. Boeren opleggen minimaal 10 % van hun grond een ecologische functie te geven."
- "Groene planologie voor inrichten nieuwe woonwijken, gebruiken."
- "Beter onderhouden of onderhoudsarme plantsoenen en groenstroken."
- "Praat met de inwoners over wensen in hun straat. Zie ook voorgaande antwoord over meedenken met de bewoners waardoor er geen verharde tuin wordt aangelegd. "

Meer dan driekwart van de respondenten geeft aan zich zorgen te maken over klimaatverandering. Dit laat zien dat het onderwerp zeker speelt bij de inwoners. Ruim 20% is hier ook actief mee bezig. Maar er zijn ook inwoners die er anders over denken. Voor de reacties bij "anders" kwam onder andere naar voren:

- "Ja, het is een wereldwijd probleem dat ons ook lokaal raakt."
- "Ja, enigszins. Klimaatveranderingen zijn er altijd geweest al zal het nu vermoedelijk wat versneld gaan."
- "Ik ben niet overtuigd dat klimaatverandering het gevolg is van menselijke uitstoot van CO2. De kans dat de oorzaak bij de zon ligt lijkt mij groter en daar hebben we geen invloed op."
- "Nee, natuur gaat zijn eigen gang, tenzij je het kapt, dan heeft de mens invloed, meer CO2 meer groen, echter heeft mens minimaal invloed op CO2."

Ideeën voor een pakkende slogan

De respondenten is gevraagd welke ideeën zij hebben voor een pakkende slogan voor duurzaamheid in Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel.

Er zijn ontzettend veel leuke reacties hierop gekomen, enkele aansprekende zijn:

- "Groen licht voor duurzaamheid."
- "Duurzaam doe je gewoon."
- "Verbeter de wereld, begin bij je eigen huis & tuin."
- "Geluk zit in een leefbare wereld voor mens, dier en plant, want zonder dat houdt niets meer stand! "
- "Verduurzamen doen we samen. "
- "It begjint by us sels."
- "Duorseme, diele, dwaan of duurzaam, delen, doen."
- "Duurzaam doe je gewoon."
- "Samen naar een duurzame toekomst voor de volgende generatie."

Voorkeur voor wijze van informeren

De gemeenten overwegen de manier waarop ze u willen informeren. Wat zou uw voorkeur hebben om geïnformeerd te worden over de hiervoor besproken onderwerpen?

Reacties van respondenten die 'anders' kozen:

- "Betrek inwoners! Energietransitie lukt alleen met maatschappelijke acceptatie."
- "Buurten vanaf begin betrekken bij plannen via bijeenkomsten."
- "En graag in het Nederlands i.p.v. Fries."
- "Kleinere groepen in de dorpen, via verenigingen."
- "Lokale kranten."
- "Misschien persoonlijk langskomen."
- "Om de burger te bereiken moet zo breed mogelijk worden ingezet op alle mogelijke bronnen."
- "Vaste website met duidelijk en actueel overzicht van punten waaraan gewerkt wordt en plannen en nog te maken plannen. Blijf interactie met burger houden via feedback. Pagina functioneel onderverdeeld in natuur/biodiversiteit, landbouw/veeteelt, water, wegen, huizen, voertuigen etc."
- "Via de website van de gemeente/media."
- "We krijgen al zoveel informatie, dus kort en bondig!"

